

**УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПРОМИСЛОВИХ
ПІДПРИЄМСТВ
ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ФІНАНСОВИХ МОДЕЛЕЙ**

Фінансові моделі управління повинні вирішувати завдання по визначенню оптимального обсягу оборотного капіталу, впливу структури оборотних активів на фінансову стійкість підприємств та на фінансові результати їх діяльності, а також прогнозування фінансової стійкості з оптимальним співвідношенням між власним та позиковим капіталом і структурою активів підприємств. Запропонована автором модель щодо вирішення питань оптимізації структури оборотних активів за обмеженням по коефіцієнтам ліквідності для підприємств олійно-жирової галузі, яка дозволяє при додержанні запропонованої структури оборотних активів мати найкращий рівень платоспроможності. Розроблені моделі по дослідженню впливу факторів на зміну рентабельності оборотних активів для підприємств олійно-жирової галузі, які засновані на пропозиціях інтерпретаційних моделей формули Дюпон і надають змогу прогнозувати зміни показника рентабельності оборотних активів змінюючи фактори впливу.

Ключові слова: оборотні активи, фонди обігу, фонди виробництва, структура капіталу, рентабельність операційної діяльності, коефіцієнти ліквідності, коефіцієнти оборотності.

**УПРАВЛЕНИЕ ОБОРОТНЫМИ АКТИВАМИ
ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ
ФИНАНСОВЫХ МОДЕЛЕЙ**

Финансовые модели управления должны решать задачи по определению оптимального объема оборотного капитала, влиянию структуры оборотных активов на финансовую устойчивость предприятий и на финансовые результаты их деятельности, а также прогнозирования финансовой устойчивости с оптимальным соотношением между собственным и заемным капиталом и структурой активов предприятий. Предложенная автором модель для решения задач по оптимизации структуры оборотных активов по ограничениям значений коэффициентов ликвидности для предприятий масло-жировой отрасли, позволяет при

соблюдении смоделированной структуры оборотных активов добиться наилучшего уровня платежеспособности. Разработаны модели по исследованию влияния факторов на изменение рентабельности оборотных активов для предприятий масло-жировой отрасли, которые основаны на предложениях интерпретационных моделей формулы Дюпон и дают возможность прогнозировать изменения показателя рентабельности оборотных активов при изменении факторов влияния.

Ключевые слова: оборотные активы, фонды обращения, фонды производства, структура капитала, рентабельность операционной деятельности, коэффициенты ликвидности, коэффициенты оборачиваемости.

Kucherenko Elena

MANAGEMENT OF CURRENT ASSETS OF INDUSTRIAL ENTERPRISES USING FINANCIAL MODELS

Financial case frames must decide on determination of optimal volume of floating capital; to influence of structure of circulating assets on financial firmness of enterprises and on the financial results of their activity, and also prognostications of financial firmness with an optimal betweenness by a property and loan asset and structure of assets of enterprises. Offered model in relation to the decision of questions of optimization of structure of circulating assets after limitation for to the liquidity ratios for the enterprises of oily-fatty industry that allows at inhibition of the offered structure of circulating assets to have the best level of solvency. Worked out models on research of influence of factors on the change of profitability of circulating assets for the enterprises of oily-fatty industry, that is based on suggestions of interpretation models of formula of Дюпон and give possibility to forecast the changes of index of profitability of circulating assets, changing the factors of influence.

Keywords: circulating assets, funds of appeal, are funds of production, capital structure, profitability of operating activity, liquidity, turnover.

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання управління оборотними активами потребує нових механізмів щодо їх формування та використання. Зараз відбувається переосмислення ролі оборотних активів в управлінні промисловістю, адже вони виконують функції забезпечення безперервності виробничо-

фінансової діяльності, ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Проблемам управління оборотними активами присвячені праці багатьох вчених: Б.А. Анікіна, І.А. Бланка, В.М. Івахненко, С.Ф. Покропивного, Г.В. Савицької, А.Д. Шеремета, В. Ковальова, Є. Стояновой, М. Коробова, Л. Костирко, М. Крейніной, М. Білик та інших. Дослідженням функціонування підприємств олійно-жирового комплексу займаються такі вчені, як: М.В. Присяжнюк, П.Т. Саблук, О.М. Шпичак, Л.В. Бабенко, В.І. Бойко, О.Г. Волощук, В.М. Гаврилюк, О.Г. Дерев'яно, С.П. Капшук, А.А. Побережна та багато інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідження питань управління оборотними активами проводиться багатьма вченими, які пропонують різноманітні фінансові моделі для використання в різних галузях промисловості. У зв'язку з тим, що олійно-жировий комплекс України є бюджетоутворюючим сектором економіки і займає одне з провідних місць у формуванні внутрішнього ринку продовольства та структурі валютних надходжень, розробка фінансових моделей управління оборотними активами для підприємств даного комплексу є актуальною та необхідною складовою всієї системи управління олійно-жировою галуззю.

Мета статті полягає в пропозиціях фінансових моделей управління формуванням оборотних активів та моделей для визначення впливу факторів на ефективність їх використання.

Виклад основного матеріалу. В сучасній економічній науковій літературі існує багато розробок щодо використання фінансових моделей для управління оборотними активами та оборотним капіталом промислових підприємств. Багато авторів за результатами проведених наукових досліджень та апробації їх на підприємствах різних галузей промисловості та харчової промисловості пропонують фінансові моделі щодо вирішення слідуючих завдань:

- визначення оптимального обсягу оборотного капіталу;
- визначення впливу структури оборотних активів на фінансову стійкість підприємств та на фінансові результати їх діяльності.
- визначення ефективності використання оборотних активів та оборотного капіталу промислових підприємств та удосконалення

системи показників ефективності діяльності;

- визначення та прогнозування фінансової стійкості підприємств з оптимальним співвідношенням між власним та позиковим капіталом і структурою активів підприємств;

- визначення впливу факторів зовнішнього середовища на керування фінансовою стійкістю організації.

Для вирішення кожного із завдань пропонуються ті чи інші моделі управління, які виконані на прикладі промислових підприємств України та Росії.

На наш погляд, заслуговує на увагу метод щодо вирішення питань оптимізації структури оборотних активів за обмеженням по коефіцієнтам ліквідності [1, 2, 3, 4]. Згідно з яким для обґрунтування показників оптимальної структури оборотних активів можна скористатися обмеженнями за коефіцієнтами ліквідності.

При побудові даної моделі слід зважити на те, що банки при розрахунках даних коефіцієнтів ліквідності за різними галузями виробництва ставлять певні умови щодо значень коефіцієнтів ліквідності та присвоєння кількості балів при визначенні рейтингу кредитоспроможності. Так, для підприємств олійно-жирової галузі використовуються наступні обмеження: за коефіцієнтом абсолютної ліквідності (0,25), поточної ліквідності (0,8), загальної ліквідності (2) [5]. Виходячи із цих співвідношень маємо: частка матеріальних оборотних активів дорівнює – 0.95, частка коштів та коштів у розрахунках – 1,05. Тобто, маємо таку оптимальну структуру оборотних активів для підприємств олійно-жирової промисловості за даними розрахунками по обмеженню за значеннями коефіцієнтів ліквідності:

- частка матеріальних оборотних активів у структурі оборотних активів повинна бути рівною 48% (OA_m),

- частка коштів та коштів у розрахунках – 52% (OA_p) (у тому числі частка дебіторської заборгованості - 40% (D_z), частка короткострокових фінансових вкладень і коштів – 12% ($K_{фв}$).

Формула буде мати наступний вигляд:

$$100\% OA = 48\% OA_m + 40\% D_z + 12\% K_{фв} \quad (1)$$

При додержанні підприємствами олійно-жирової промисловості запропонованої структури оборотних активів підприємство буде мати найкращий рівень платоспроможності. На аналізованих нами

підприємствах олійно-жирової галузі Одеського регіону в 2009-2011рр. (назви підприємств були закодовані, згідно Закону України «Про державну таємницю») мали місце слідуєчі співвідношення щодо структури оборотних активів (табл. 1).

Привертають значну увагу роботи вчених по дослідженню ефективності використання оборотних активів, а саме: впливу факторів на зміну їх рентабельності. Фінансові моделі засновані на пропозиціях інтерпретаційних моделей формули Дюпон і мають на меті оптимізацію структури оборотних активів для підвищення ефективності їх використання, а також для оптимізації оборотного капіталу підприємств. З точки зору завдань, визначних нами щодо оптимізації структури оборотних активів підприємств олійно-жирового комплексу, вважаємо за доцільне запропонувати авторську модель (за інтерпретованою формулою Дюпон) для розрахунку впливу на рентабельність оборотних активів (Roa) слідуєчі факторів:

- рентабельності реалізації (Rr);
- коефіцієнт оборотності фондів виробництва ($Kоб.фв$);
- питома вага фондів виробництва у структурі оборотних активів ($Пфв$);
- коефіцієнт оборотності фондів обігу ($Kоб.фо$);
- питома вага фондів обігу у структурі оборотних активів ($Пфо$);
- коефіцієнт зворотній коефіцієнту оборотності оборотних активів ($ЗКоб.оа$).

$$Roa = Rr \times Kоб.фв. \times Пфв \times Kоб.фо. \times Пфо \times ЗКоб.оа, \quad (2)$$

Розрахунок факторів має слідуєчий вигляд:

$$\frac{P_{вал}}{OA} = \frac{P_{вал}}{ЧД} * \frac{ЧД}{Фвир} * \frac{Фвир}{OA} * \frac{ЧД}{Фобігу} * \frac{Фобігу}{OA} * \frac{OA}{ЧД}, \quad (3)$$

де $P_{вал}$ – валовий прибуток;

$ЧД$ – чистий дохід;

OA – оборотні активи;

$Фвир$ – фонди виробництва (матеріальні оборотні активи);

$Фобігу$ – фонди обігу (дебіторська заборгованість, короткострокові фінансові вкладання, кошти, інші оборотні активи).

Розробка даної моделі проводилася нами з урахуванням існуючих моделей як вітчизняних, так і закордонних вчених. Запропонована нами модель модифікована в порівнянні з існуючими

моделями і, на наш погляд, має більш широкий набір факторів стосовно до аналізу впливу структури оборотних активів на ефективність їх використання.

Вона дозволяє регулювати структуру та оборотність різних частин оборотних активів та спрямована на визначення можливого збільшення ефективності використання оборотних активів.

Таблиця 1

Структура оборотних активів підприємств олійно-жирової промисловості Одеського регіону у 2009-2011 рр.(розраховано автором за даними статистичної звітності)

Рік	Матеріальні оборотні активи та інші оборотні активи	Кошти та кошти в розрахунках	В тому числі:	
			Дебіторська заборгованість та векселі одержані	Грошові кошти та поточні фінансові інвестиції
Підприємство №1				
2009	6.1	93,9	69,1	24,8
2010	4,0	96,0	70,3	25,7
2011	12.2	87,8	67,2	20,6
Підприємство №2				
2009	22,9	77,1	58,0	19,1
2010	59,3	40,7	18,5	22,2
2011	49.5	50,5	14,9	35,6
Підприємство №3				
2009	39,8	60,2	60,2	
2010	22.7	77,3	77,3	
2011	18,7	81,3	79,2	2,1
Підприємство №4				
2009	34,2	65,8	52,0	13,8
2010	35,7	64,3	53,3	11,0
2011	45,2	54,8	48,4	6,4
Підприємство №5				
2009	36,1	63,9	63,9	
2010	53,8	46,2	45,3	0,9
2011	49.5	50,5	50,5	-

Також, у зв'язку з тим, що в структурі оборотних активів підприємств олійно-жирової промисловості превалює дебіторська заборгованість, нам представляється необхідним розробити формулу щодо визначення впливу на рентабельність оборотних активів слідуючи факторів:

- питомої ваги дебіторської заборгованості (*Пдз*);
- оборотності дебіторської заборгованості (*Коб.дз*);
- рентабельності реалізації (*Rr*).

Формула буде мати такий вигляд:

$$Roa = Rr \times Kob.dz \times Pdз \quad (4)$$

В запропонованій формулі показники розраховуються:

$$\frac{P_{вал}}{OA} = \frac{P_{вал}}{ЧД} * \frac{ЧД}{ДЗ} * \frac{ДЗ}{OA}, \quad (5)$$

Вплив вище перерахованих факторів на рентабельність оборотних активів може бути визначений за допомогою прийому ланцюгових підстановок (елімінування), що надає можливість визначати як зміна фактору впливає на результативний показник (рентабельність оборотних активів). Для визначення впливу факторів вони повинні бути розташовані у такому порядку:

$$Roa = Pdз \times Kob.dz \times Rr \quad (6)$$

В таблиці 2 за допомогою прийому елімінування встановлено вплив факторів на зміну показника рентабельності оборотних активів по підприємству №4.

Таблиця 2

Аналіз впливу факторів на рентабельність оборотних активів підприємства №4 (розраховано автором за даними статистичної звітності)

Показники	2009	2011	Відхилення	За рахунок факторів
<i>Roа</i>	0,1912	0,0998	-0,0914	-
<i>Пдз</i>	0,52	0,48	-0,04	-0,014
<i>Коб.дз</i>	3,814	10,772	+6,958	+0,321
<i>Rr</i>	0,0964	0,0193	-0,0771	-0,3984

Розрахунки надають змогу стверджувати, що відбулося зниження рентабельності оборотних активів підприємства №4 у 2011р. у порівнянні з 2009р. на 9.14% .

Найбільший вплив на зниження рентабельності оборотних активів оказує зниження рентабельності реалізації. Даний фактор

знизив рентабельність оборотних активів на 39,84%. Також на зниження впливають зниження питомої ваги дебіторської заборгованості, що знижує рентабельність на 1,4%. А от за рахунок підвищення коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості рентабельність оборотних активів збільшується на 32,1%.

Висновки. Запропонована модель щодо вирішення питань оптимізації структури оборотних активів за обмеженням по коефіцієнтам ліквідності дозволяє при додержанні підприємствами олійно-жирової промисловості запропонованої структури оборотних активів мати найкращий рівень платоспроможності. Розроблені нами моделі по дослідженню впливу факторів на зміну рентабельності оборотних активів, які засновані на пропозиціях інтерпретаційних моделей формули Дюпон надають змогу прогнозувати зміни показника рентабельності оборотних активів змінюючи фактори впливу.

Література

1. Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: учеб. пособие / Г.В. Савицкая. – 7-е изд., испр. – Мн.: Новое знание, 2002. – 704 с.
2. Шеремет А.Д. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия: учебник / А.Д. Шеремет. – М.: ИНФРА-М, 2008. – 367 с.
3. Ковалев В.В. Финансовый учет и анализ: концептуальные основы / В.В. Ковалев. – М.: Финансы и статистика, 2004. – 720 с.
4. Костырко Л.А. Диагностика потенциала финансово-экономической устойчивости предприятия: монография / Л.А. Костырко. – Харьков : Фактор, 2008. – 336 с.
5. Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/la>

1. Savy`czkaya G.V. Analy`z hozyajstvennoj deyatel`nosty` predpry`yaty`ya: ucheb. posoby`e / G.V. Savy`czkaya. – 7-e y`zd., y`spr. – Mn.: Novoe znany`e, 2002. – 704 s.

2. Sheremet A.D. Analy`z y` dy`agnosty`ka fy`nansovo-hozyajstvennoj deyatel`nosty` predpry`yaty`ya: uchebny`k / A.D. Sheremet.

– М.: УНФРА-М, 2008. – 367 с.

3. Kovalev V.V. *Fy`nansovyj uchet y` analy`z: konceptual`nye osnovy* / V.V. Kovalev. – М.: Fy`nansy y` staty`sty`ka, 2004. – 720 с.

4. Kostyrko L.A. *Dy`agnosty`ka potency`ala fy`nansovo-эkonomy`cheskoj ustojchy`vosty` predpry`yaty`ya: monografy`ya* / L.A. Kostyrko. – Хар`kov : Faktor, 2008. – 336 с.

Рецензент: Діордіца С.Г. д.е.н, професор Одеського національного економічного університету.

19.09.2014

УДК 339.137.2

Мостенець Олександр

**МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ
КОНКУРЕНТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
РЕКРЕАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ РЕГІОНУ**

У статті викладені теоретичні та методичні підходи до оцінки конкурентного потенціалу рекреаційної системи регіону. Зокрема визначено основні цілі, принципи, конкретнонаукові підходи, методи оцінки. Запропоновано авторську методику аналізу складових сукупного та оцінки конкурентного потенціалу рекреаційної системи регіону, що максимально враховує цільові орієнтири розвитку рекреаційної системи регіону в певному середовищі, дозволяє визначити групові індекси, на основі яких можна зробити висновок про конкурентні переваги, та інтегральний індекс, який відображає рівень конкурентного потенціалу об'єктів-конкурентів. Доведено, що оцінка конкурентного потенціалу рекреаційної системи регіону є вихідною базою для прийняття управлінських рішень щодо формування, утримання, розвитку та максимізації результатів його використання. Обґрунтовано, що ефективне використання конкурентного потенціалу є запорукою досягнення високого рівня конкурентоспроможності рекреаційної системи, тому на основі існуючих напрацювань були удосконалені методичні підходи до аналізу складових сукупного та оцінки конкурентного потенціалу рекреаційної системи регіону, описана авторська методика.

Ключові слова: конкурентний потенціал, рекреаційна система